

Kościół a kultura w Polsce

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

- przedstawienie wpływu chrześcijaństwa na kulturę w Polsce;
- omówienie działalności Kościoła na rzecz rozwoju Polski.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Uczeń:

- omawia, jaki wpływ na kulturę wywarło chrześcijaństwo;
- wskazuje najważniejsze dzieła sztuki inspirowane chrześcijaństwem w Polsce;
- omawia wkład Kościoła w rozwój Polski;
- podaje przykłady działalności patriotycznej Kościoła;
- tłumaczy, w jaki sposób sam może włączyć się w rozwój Polski i jej kultury.

Pojęcia i postaci

kultura, patriotyzm, Wit Stwosz, Piotr Skarga.

Wartości

tworzenie kultury chrześcijańskiej, postawa patriotyzmu.

Metody i środki

pogadanka, prezentacja multimedialna, praca z podręcznikiem, miniwykład, burza mózgów.

Propozycja realizacji

Modlitwa na rozpoczęcie

Pozdrowienie anielskie.

Cele lekcji. Nauczyciel podaje cele w języku ucznia: będę znał najważniejsze dzieła sztuki inspirowane chrześcijaństwem obecne w Polsce; będę umiał wyjaśnić, w jaki sposób Kościół włączał się w rozwój Polski; będę wiedział, jak działać na rzecz rozwoju naszego kraju.

Metoda – pogadanka. Nauczyciel prosi uczniów, by wyjaśnili, o kim można powiedzieć, że jest człowiekiem kulturalnym. Należy spodziewać się odpowiedzi, że chodzi o człowieka uprzejmego, dobrze wychowanego, umięjącego się zachować w każdej sytuacji, szanującego drugiego człowieka. Nauczyciel na podstawie tych odpowiedzi wyjaśnia, że kultura w zachowaniu ludzi to zbiór zasad i odpowiednich sposobów zachowania wobec innych osób. Następnie nauczyciel pyta uczniów, w jakich innych dziedzinach – poza zachowaniem – mówimy o kulturze. Uczniowie powinni dojść do wniosku, że chodzi między innymi o sztukę (malarstwo, rzeźbę, architekturę, muzykę). Nauczyciel wyjaśnia, że do dorobku kulturowego zaliczamy również naukę, czyli poziom rozwoju umysłowego danego społeczeństwa. Dodaje również, że już od samego początku istnienia Polski tym, co inspirowało wielu artystów do tworzenia dzieł sztuki, była wiara.

Metoda – prezentacja multimedialna. (Uwaga: prezentację nauczyciel winien przygotować wcześniej i na jej podstawie prowadzić tę część lekcji. W przypadku braku takiej możliwości należy wykorzystać alternatywną metodę przewidzianą na tę część lekcji. Dobrze byłoby jednak, gdyby nauczyciel przygotował przynajmniej zdjęcia najważniejszych dzieł sztuki. W prezentacji multimedialnej powinny znaleźć się takie dzieła sztuki, jak: ołtarz Wita Stwosza w kościele Mariackim w Krakowie, Drzwi Gnieźnieńskie w katedrze w Gnieźnie, obraz Matki Bożej Częstochowskiej w klasztorze na Jasnej Górze, kościół Mariacki w Krakowie, kaplica Zygmuntowska na Wawelu, katedra wawelska, Biblia Jakuba Wujka, *Psałterz floriański* i *Psałterz puławski*, *Kazania świętokrzyskie* oraz liczne kroniki historyczne pisane na przykład przez Galla Anonima czy Jana Długosza. Jest o nich mowa w podręczniku).

Pokazując uczniom kolejne slajdy prezentacji, nauczyciel tłumaczy, że obrazy i rzeźby zwykle przedstawiają postacie lub wydarzenia biblijne. Twórcy chcieli w ten sposób oddać chwałę Bogu i przypomnieć nam ważne momenty historii zbawienia. Patrząc na dzieła sztuki, przypominamy sobie osoby, które całym swoim życiem służyły Bogu. Skłania to nas do refleksji nad naszym życiem i zachęca do naśladowania. Architektura miała również skłaniać do myślenia o Bogu, tworzyć dobrą atmosferę do modlitwy. Wnętrza były tak zaprojektowane, by podkreślały, że to miejsce jest domem Boga. Teksty pisane – modlitwy, pieśni – pomagały zapamiętać najważniejsze elementy historii zbawienia. Modląc się tymi tekstami, wyznawano wiarę w Boga i oddawano Mu cześć. Pokazując uczniom Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wileński, portret księdza Piotra Skargi, nauczyciel wyjaśnia, że kultura to również dorobek naukowy. Wskazuje na rolę duchowieństwa w wychowaniu kolejnych władców, wspieraniu radami królów. Duchowni często byli wykładowcami na uniwersytetach, kształtowali kolejne pokolenia Polaków. Przykładem jest tu ksiądz Piotr Skarga, dobrze wykształcony rektor Uniwersytetu Wileńskiego. Rozumiał dobrze problemy polityczno-społeczne naszego kraju i swoimi tekstami próbował wpłynąć na zmiany w naszej ojczyźnie. Na zakończenie nauczyciel wyjaśnia, że dzieła sztuki inspirowane chrześcijaństwem są licznie obecne na ziemiach polskich i stanowią nasz dorobek kulturowy i narodowy.

Alternatywna propozycja realizacji

Metoda – praca z podręcznikiem (w razie braku prezentacji multimedialnej). Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że kultura chrześcijańska wyrażała się najczęściej na trzech płaszczyznach: malarstwa i rzeźby, architektury oraz tekstów pisanych. Uczniowie zostają podzieleni na cztery grupy. Zadaniem każdej z grup jest opracowanie odpowiedzi na poniższe pytania w odniesieniu do danych dziedzin.

1. Czemu miała służyć kultura inspirowana chrześcijaństwem reprezentowana przez malarstwo i rzeźbę / architekturę / teksty pisane / dorobek naukowy?

Malarstwo i rzeźba

Dzieła sztuki przedstawiają postacie lub wydarzenia biblijne. Twórcy chcieli w ten sposób oddać chwałę Bogu i przypomnieć nam ważne

momenty historii zbawienia. Patrząc na dzieła sztuki, przypominamy sobie osoby, które całym życiem służyły Bogu. Skłania to nas do refleksji nad naszym życiem i zachęca do naśladowania.

Architektura

Również architektura miała skłaniać do myślenia o Bogu, tworzyć dobrą atmosferę do modlitwy. Wnętrza były tak zaprojektowane, by podkreślały, że to miejsce jest domem Boga.

Literatura

Dzieła literackie pomagały zapamiętać najważniejsze elementy historii zbawienia. Modląc się tymi tekstami, wyznawano wiarę w Boga i oddawano Mu cześć.

Dorobek naukowy

Naukowcy świadczyli pomoc władcy, wychowywali następców tronu i młodzież, dbali o sprawy społeczno-polityczne w naszym kraju.

2. Jakie są najważniejsze dzieła malarskie i rzeźbiarskie / architektoniczne / pisane / miejsca i osoby związane z nauką w Polsce?

Malarstwo i rzeźba

Ołtarz Wita Stwosza w kościele Mariackim w Krakowie, Drzwi Gnieźnieńskie w katedrze w Gnieźnie, obraz Matki Bożej Częstochowskiej w klasztorze na Jasnej Górze.

Architektura

Kościół Mariacki w Krakowie, kaplica Zygmuntowska na Wawelu, katedra wawelska, kościół Mariacki w Krakowie, klasztor na Jasnej Górze.

Literatura

Bogurodzica, Biblia Jakuba Wujka, *Psalterz Floriański* i *Psalterz puławski*, *Kazania świętokrzyskie* oraz liczne kroniki historyczne pisane na przykład przez Galla Anonima czy Jana Długosza.

Dorobek naukowy

Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wileński, ksiądz Piotr Skarga.

Po skończonej pracy wybrani uczniowie prezentują wyniki swojej pracy całej klasie. W razie potrzeby nauczyciel wyjaśnia i uzupełnia wypowiedzi uczniów.

Metoda – praca z podręcznikiem (w przypadku, gdy nauczyciel korzystał z prezentacji multimedialnej). Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że wkład Kościoła w rozwój Polski to nie tylko malarstwo, architektura czy nauka. Kultura to również zwyczaje i charakterystyczne dla nas tradycje. Kościół dbał o ich zachowanie, zwłaszcza w trudnych okresach naszej historii.

Uczniowie, korzystając z treści zamieszczonych w podręczniku, odpowiadają na pytania:

1. W jakich dwóch trudnych okresach w historii Polski Kościół dbał o zachowanie polskiej kultury?

(potop szwedzki i rozbiory)

2. W jaki sposób Kościół próbował zachować kulturę polską?

(Duchowni organizowali tajne spotkania, w trakcie których młodzi ludzie poznawali historię Polski. Na plebaniach ukrywano powstańców, pomagając im w walce z zaborcami. Msze Święte odprawiano w intencji odzyskania niepodległości, a w czasie kazań księży podtrzymywali nadzieję na to, że kiedyś odzyskamy wolność i niepodległość).

Metoda – miniwykład (jeżeli nauczyciel nie korzystał z prezentacji multimedialnej). Nauczyciel, wyjaśnia, że wkład Kościoła w rozwój Polski to nie tylko malarstwo, architektura czy nauka. Kultura to również zwyczaje i charakterystyczne dla nas tradycje. Kościół dbał o ich zachowanie, zwłaszcza w trudnych okresach naszej historii. Należą do nich między innymi potop szwedzki i rozbiory. W tym drugim przypadku Polska zniknęła z mapy Europy, ale nasza kultura, tradycja i język pozostały w sercach i umysłach Polaków. Wielu walczyło z bronią w ręku o odzyskanie niepodległości, inni dbali o zachowanie naszego dorobku kulturowego. Duchowni organizowali tajne spotkania, w trakcie których młodzi ludzie poznawali historię Polski. Na plebaniach ukrywano powstańców, pomagając im w walce z zaborcami. Msze Święte odprawiano w intencji odzyskania niepodległości, a w czasie kazań księży podtrzymywali nadzieję na to, że kiedyś odzyskamy wolność i niepodległość.

Metoda – burza mózgów. Nauczyciel pisze na tablicy słowo „patriotyzm”. Następnie prosi uczniów, by powiedzieli, jak rozumieją to słowo. Odpowiedzi zapisywane są na tablicy. Na zakończenie nauczyciel wybiera najlepsze. Nauczyciel dąży do tego, by uczniowie wskazali, że patriotyzm to miłość do ojczyzny, dbanie o jej rozwój, gotowość do poświęceń. Nauczyciel zwraca się do uczniów z pytaniem, jak oni teraz mogą dbać o rozwój Polski. Spośród odpowiedzi należy podkreślić takie, które będą wskazywały na to, że obecnie zadaniem młodych ludzi jest sumienna nauka, poznawanie polskiej kultury i tradycji, tak by w życiu dorosłym rozwijać nasz kraj. Na zakończenie nauczyciel wyjaśnia, że patriotyzm nie zakłada niechęci wobec innych kultur i narodów. Polska od zawsze była krajem, w którym różne tradycje, poglądy i wyznania ze sobą współistniały. Naszym zadaniem jest budowanie podobnej jedności i dbałość o postawę szacunku wobec innych osób.

Podsumowanie lekcji

Kościół od samego początku istnienia na ziemiach polskich włączał się w rozwój naszego kraju. Krzewił kulturę, dbając o malarstwo, rzeźbę, architekturę, literaturę. Duchowni często wspomagali swoją radą władców i dbali o rozwój młodzieży. Każdy z nas jest odpowiedzialny za naszą ojczyznę. Dobrze wypełniając swoje obowiązki, zwłaszcza sumiennie się uczyć, w przyszłości będziemy mogli umacniać naszą ojczyznę i jej kulturę.

Modlitwa na zakończenie

Z podręcznika (punkt „Dla ducha”).

Praca domowa

Z podręcznika.

Korelacja z edukacją szkolną

- język obcy nowożytny, język mniejszości narodowej lub etnicznej – słownictwo religijne (wcielenie, odkupienie, zbawienie);
- wychowanie do życia w rodzinie – relacje z innymi ludźmi, stosunek wobec osób potrzebujących naszej pomocy.